

Programowanie perspektywy finansowej 2014 -2020

-uwarunkowania strategiczne-

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	3
I. Podstawowe uwarunkowania	5
Uwarunkowania krajowe	5
Uwarunkowania unijne	6
II. Propozycje celów rozwojowych na lata 2014-2020.....	10
III. Propozycje koncentracji środków w układzie tematycznym	12
1. Proponowany zakres wsparcia.....	12
2. Proponowane kierunki interwencji w ramach poszczególnych celów tematycznych.....	13
IV. Podział interwencji na poziomie krajowym i regionalnym	20
1. Zasady i najważniejsze kryteria podziału	20
2. Proponowany podział w ramach poszczególnych funduszy	20
3. Specjalna sytuacja województwa mazowieckiego.....	22
V. Propozycje koncentracji środków w układzie terytorialnym	23
1. Wybór obszarów strategicznej interwencji.....	23
2. Sposób podejścia do poszczególnych obszarów	24

Wstęp

Dokument stanowi podstawę do dyskusji na temat zakresu wsparcia działań rozwojowych środkami unijnymi z funduszy Wspólnych Ram Strategicznych (EFRR, EFS, FS, EFRROW i EFMR) w latach 2014-2020. Jednakże należy podkreślić, że obecnie odnosi się on przede wszystkim do funduszy polityki spójności (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności), ponieważ tempo negocjacji unijnych jest w ich przypadku wyższe niż dla EFRROW i EFMR. W miarę zapadania kolejnych decyzji na forum UE, będziemy mogli wypracować zasady warunkujące spójną interwencję wszystkich pięciu funduszy WRS w Polsce (czyli włącznie z EFRROW i EFMR) w przyszłym okresie programowania, które zostaną ujęte w następnych edycjach tego dokumentu.

Założenia przedstawione w niniejszym opracowaniu opierają się na:

- projektach rozporządzeń dotyczących funduszy WRS, w szczególności na pakiecie propozycji legislacyjnych dla polityki spójności zaprezentowanego przez Komisję Europejską w dniu 6 października 2011 r., co zainicjowało równoległe prace nad stanowiskami Rady Unii Europejskiej oraz Parlamentu Europejskiego;
- oraz na wstępnym, częściowym stanowisku Rady Unii Europejskiej do ww. propozycji legislacyjnych KE, które zostało przyjęte w dn. 24 kwietnia br. i dotyczyło następujących elementów projektów rozporządzeń: programowania strategicznego, warunkowości ex ante, zarządzania i kontroli, monitoringu i ewaluacji, kwalifikowalności i dużych projektów.

Prawdopodobnie ostateczne stanowisko Rady UE do pakietu dla polityki spójności zostanie przyjęte do końca bieżącego roku, następnie rozpoczęte zostaną negocjacje na linii KE-Rada-PE, a więc rozporządzenia dla funduszy WRS zostaną zatwierdzone najwcześniej w połowie 2013 r. Dlatego też należy mieć na uwadze, że możliwe są dalsze zmiany w projektach rozporządzeń, które będą pociągały za sobą konieczność dostosowania niniejszego dokumentu. Jednak nie można czekać z rozpoczęciem prac nad programowaniem i systemem wdrażania funduszy WRS na końcowe rozstrzygnięcia na poziomie unijnym. Po pierwsze, znaczenie tych funduszy dla wspierania pożądanych przemian strukturalnych w Polsce jest nie do przecenienia i należy dołożyć wszelkich starań, aby te środki zostały wykorzystane jak najlepiej – tym bardziej, że alokacja z ich tytułu dla Polski na okres 2014-2020 będzie ostatnim tak dużym wsparciem z budżetu unijnego i koperty narodowe dla naszego kraju w kolejnych okresach programowania będą znacząco mniejsze. Po drugie, system realizacji polityki spójności 2014-2020 będzie dużo bardziej wymagający od obecnego. Bezpośrednie powiązanie funduszy WRS z celami strategii Europa 2020 implikuje dużo silniejszą koncentrację tematyczną oraz koordynację z innymi politykami unijnymi w ramach Europejskiego Semestru. Z kolei kryzys finansowo-ekonomiczny oraz rozczarowujące efekty Strategii Lizbońskiej sprawiły, że duży nacisk na forum unijnym został położony na wartość dodaną inwestycji współfinansowanych z budżetu unijnego i ich znaczenie w osiągnięciu wspólnych celów rozwojowych – fundusze WRS są obecnie postrzegane jako główne unijne instrumenty realizacji nowej strategii na rzecz wzrostu i zatrudnienia. Ukierunkowaniu na rezultaty funduszy WRS będzie towarzyszyła warunkowość ex ante (czyli konieczność spełnienia unijnych warunków wstępnych zanim zostanie rozpoczęte wdrażanie funduszy) oraz zaostrzenie przepisów związanych z zarządzaniem finansowym. Po trzecie, zainicjowanie już teraz prac nad przyszłym okresem programowania przyczyni się do doprecyzowania naszej koncepcji wykorzystania wsparcia UE, co przełoży się na doprecyzowanie polskich postulatów propagowanych w trakcie wciąż toczących się negocjacji unijnych.

Programowanie wsparcia na lata 2014-2020 oraz dostosowanie obecnego systemu implementacyjnego do nowych wymogów stanowi poważne wyzwanie tak dla administracji centralnej, jak i dla poziomu regionalnego. Ponadto, należy również pamiętać, że przyjmując strategię Europa 2020, Polska nie tylko zgodziła się z wyznaczonymi w niej celami i priorytetami rozwojowymi Unii, ale również przyjęła na siebie konkretne zobowiązania. Są one na tyle wymagające, że nasza przyszła alokacja z budżetu unijnego nie wystarczy na ich sfinansowanie

wszystkich koniecznych inwestycji – dlatego konieczna jest synergia działań współfinansowanych z budżetu unijnego z tymi finansowanymi wyłącznie z budżetu krajowego. Zgodnie z zasadą dodatkowości wsparcie unijne nie może zastępować inwestycji krajowych, lecz powinno być kołem zamachowym zmian strukturalnych, generować efekt dźwigni tak, aby przyczyniało się do jednoczesnego zwiększenia zaangażowania finansowego sektora prywatnego w realizację celów unijnych. Biorąc powyższe pod uwagę, **należy liczyć się z koniecznością podejmowania trudnych decyzji politycznych** nt. obszarów interwencji czy sposobu ich wspierania – nie wszystkim potrzeby inwestycyjne w naszym kraju będą mogły być zaspokojone poprzez fundusze WRS .

Środki, które będą dostępne dla Polski w ramach funduszy WRS w latach 2014-2020 zostaną przeznaczone nie tylko na inwestycje o długofalowym charakterze (tworzących podstawy pod zrównoważony i długotrwały rozwój, konkurencyjność i innowacyjność gospodarki czy kreatywność społeczeństwa). Ze względu na wciąż odczuwalne negatywne efekty kryzysu finansowo-ekonomicznego, konieczne będzie również wsparcie w zakresie **krótkookresowych czynników wzrostu** (odpowiedź na kryzys czy niwelujących wahania cyklu koniunkturalnego).

W nowym okresie programowania zdecydowanie większy nacisk położony zostanie na zintegrowane interwencje ukierunkowane terytorialnie (place-based approach). Zintegrowane podejście terytorialne dotyczy lepszego wykorzystania ukrytych lub niewłaściwie wykorzystywanych zasobów (w tym także zasobów ludzkich) oraz specjalizacji terytoriów w regionach o różnym poziomie rozwoju. Zakłada wielowymiarowość procesów rozwojowych, umożliwiając uwzględnienie ich uwarunkowań społecznych, gospodarczych i środowiskowych oraz różnorodność obszarów, na których procesy te się odbywają. Opiera się na systemie wielopoziomowego zarządzania, wykorzystującym współpracę partnerów, ich sieciowanie, w którym bardzo ważną rolę odgrywa koordynacja podmiotów na różnych szczeblach terytorialnych. Przesądzenia wymagać będzie sposób realizacji zintegrowanego podejścia do rozwoju terytorialnego podczas programowania oraz wdrażania funduszy WRS. Dotyczy to przede wszystkim konieczności określenia jakiego typu obszary funkcjonalne będą stanowiły podstawę dla planowanych działań rozwojowych (miasta, obszary wiejskie o najsłabszej dostępności do usług, obszary o niskich wskaźnikach rozwoju społeczno-gospodarczego), w jakim zakresie oraz jakiego typu instrumenty będą wspierały ten rozwój?

Z uwagi na istotną rolę regionów w polityce rozwoju, konieczne będzie przesądzenie w jakim zakresie regiony przejmą odpowiedzialność za realizację celów stawianych przed Polską. Wiąże się to z określeniem, które interwencje i z jakiego poziomu – krajowego czy regionalnego – mogą być najbardziej efektywnie realizowane. W konsekwencji oznacza to przesądzenia odnośnie zakresu decentralizacji środków UE w latach 2014-2020. Instrumentem zapewniającym komplementarność interwencji realizowanych przez rząd i samorząd będzie kontrakt terytorialny.

Na tego typu zagadnienia stara się odpowiedzieć prezentowany dokument. Nad proponowanymi rozwiązaniami przebiegać będzie dyskusja w ramach spotkań międzyresortowych, z udziałem regionów oraz partnerów społecznych i gospodarczych. Efekty prowadzonych dyskusji powinny doprowadzić do podjęcia ostatecznych decyzji o priorytetach, zakresie oraz systemie realizacji wsparcia z funduszy WRS w Polsce.

I. Podstawowe uwarunkowania

Uwarunkowania krajowe

1. Cele rozwojowe wskazane w unijnych i krajowych dokumentach strategicznych.

Fundusze 3 polityk unijnych: Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej mają wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu - trzy główne priorytety strategiczne **Europy 2020**. Rozwój inteligentny oznacza zwiększenie roli wiedzy, innowacji, kształcenia i technologii cyfrowych; rozwój zrównoważony wiąże się z bardziej efektywnym wykorzystywaniem zasobów przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności; rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu koncentruje się na zwiększeniu aktywności zawodowej społeczeństw UE, podnoszeniu kwalifikacji obywateli oraz walce z ubóstwem.

W powyższe cele wpisuje się siedem projektów przewodnich (zwanymi także inicjatywami flagowymi) oraz 10 Zintegrowanych Wytycznych dla polityki gospodarczej i zatrudnienia państw członkowskich. Projekty przewodnie składają się z działań realizowanych zarówno na poziomie unijnym jak i krajowym, należą do nich: Unia innowacji; Mobilna młodzież, Europejska agenda cyfrowa; Europa efektywnie korzystająca z zasobów; Polityka przemysłowa w erze globalizacji; Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia; Europejski program walki z ubóstwem.

Krajowe dokumenty strategiczne powstawały w okresie finalizacji prac nad strategią Europa 2020. Można więc zauważyć wiele zależności między dokumentami krajowymi i unijnymi w zakresie wyznaczanych tam celów rozwojowych oraz niezbędnych do podjęcia reform, warunkujących ich realizację. Ramy przestrzenne dla realizacji wszystkich działań rozwojowych tworzy KPZK 2030.

Wspólną podstawę diagnostyczną dla krajowych dokumentów strategicznych stanowi przygotowany przez Zespół Doradców Strategicznych Premiera **Raport „POLSKA 2030. Wyzwania rozwojowe”**, w którym wskazane zostały wyzwania rozwojowe stojące przed Polską w perspektywie do 2030 roku. Wśród wyzwań tych wymieniono: wzrost i konkurencyjność; sytuację demograficzną; wysoką aktywność zawodową oraz adaptacyjność zasobów pracy; odpowiedni potencjał infrastruktury; bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne; gospodarkę opartą na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego; solidarność i spójność regionalną; poprawę spójności społecznej; sprawne państwo; wzrost kapitału społecznego Polski.

Strategia średniookresowa do 2020 roku (SRK 2020)¹ wytycza trzy obszary strategiczne (**Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna**), w których koncentrować się będą główne działania do 2020 roku oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych. **Sprawne działające państwo**, efektywnie dysponujące dostępnymi środkami publicznymi i skutecznie odwołujące się do energii samoorganizującego się społeczeństwa obywatelskiego jest podstawowym warunkiem realizacji przyjętych celów rozwojowych. Nacisk będzie położony na dokończenie procesu przechodzenia od administrowania do zarządzania polityką rozwoju, tak, aby umożliwić sprawną i efektywną realizację pozostałych celów rozwojowych. **Zwiększanie konkurencyjności gospodarki** jest kluczowym zadaniem warunkującym rozwój kraju i pozycję Polski na rynku światowym. Tradycyjne przewagi konkurencyjne tracą na znaczeniu. Stąd niezmiernie pilną potrzebą jest wypracowanie nowych przewag, opartych na wiedzy, kapitale intelektualnym, rezultatach impetu cyfrowego. W celu **poprawy spójności społecznej i terytorialnej** tworzone będą warunki dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych, zarówno w kontekście geograficznym - na różne obszary o słabszych potencjałach, jak i włączania w procesy rozwojowe tych, którzy pozostawali dotychczas tylko biernymi odbiorcami zachodzących zmian. Nacisk będzie położony nie tyle na działania redystrybucyjne, prowadzące do łagodzenia różnych objawów rozwarstwienia społecznego i przestrzennego, lecz przede wszystkim na działania wydobywające i wspierające zróżnicowane potencjały, tak poszczególnych jednostek i grup społecznych, jak i poszczególnych terytoriów w oparciu o zasadę solidarności pokoleniowej, terytorialnej oraz innowacyjnej.

¹ Projekt Strategii Rozwoju Kraju 2020 będzie przedmiotem obrad stałego Komitetu Rady Ministrów w dniu 31 maja br.

W SRK w okresie do 2020 roku akcent strategiczny zostanie położony w głównej mierze na wzmacnianie potencjałów, które w przyszłości zagwarantują długofalowy rozwój, a nie tylko na alokację środków bezpośrednio w dziedziny, w których występują największe deficyty.

2. Doświadczenia z wdrażania interwencji unijnych na lata 2004-2006 oraz 2007-2013.

Ocena dotychczasowych doświadczeń w odniesieniu do obszarów, typów, poziomu interwencji, instrumentów czy efektywności wdrażania może stanowić istotny element przy podejmowaniu decyzji o zakresie interwencji w poszczególnych celach tematycznych oraz sposobie jej realizacji. W systemie programowania i wdrażania 2014-2020 należy wykorzystać te elementy i mechanizmy systemów 2004-2006 oraz 2007-2013, które okazały się skuteczne i efektywne, unikać zaś należy tych, które nie przynosiły wyraźnej wartości dodanej.

Ocena dotychczasowego wdrażania interwencji (w tym zdolność instytucjonalna) będzie istotnym warunkiem planowania działań w kolejnej perspektywie 2014-2020.

3. Wielkość i struktura krajowych publicznych środków finansowych (ile środków przeznaczanych jest na rozwój i w jakich dziedzinach).

W związku z kryzysem gospodarczym, a także koniecznością podjęcia działań korygujących nadmierny deficyt budżetowy, zmniejsza się ilość środków dostępnych na współfinansowanie, zarówno na poziomie krajowym, jak i na poziomie samorządu terytorialnego.

Ostateczne przesądzenia odnośnie wielkości i struktury środków finansowych na lata 2014-2020 będą uwzględniały prognozy dotyczące poziomu wydatków krajowych środków publicznych na poszczególne dziedziny. Chodzi o to, by środki unijne nie wypierały finansowania krajowego a stanowiły jedynie niezbędne uzupełnienie.

Uwarunkowania unijne

1. Zobowiązania wynikające ze strategii Europa 2020 (KPR)

W związku z przyjęciem strategii Europa 2020, Polska zobowiązała się do realizacji jej celów, określając poziomy docelowe podstawowych wskaźników (8 wskaźników) odnoszących się do innowacyjności, zatrudnienia, poziomu wykształcenia, poziomu ubóstwa, celów klimatycznych.

Ponieważ w nowym okresie programowania KE silnie powiązała strategię Europa 2020 z funduszami unijnymi oznacza to konieczność takiego planowania interwencji, by korespondowały one z **Krajowym Programem Reform (KPR)**. Istotną rolę w określaniu zakresu wsparcia będą odgrywały również zalecenia Komisji Europejskiej dla poszczególnych państw członkowskich (*country-specific recommendations*). Zgodnie z projektami rozporządzeń będą one stanowiły punkt odniesienia dla państw członkowskich przy opracowywaniu kontraktu partnerskiego oraz programów operacyjnych.

Według zaleceń Rady Unii Europejskiej, Polska powinna skupić się na rozwiązaniu następujących problemów:

- **nadmierny deficyt budżetowy**, który **należy zmniejszyć** poprzez pełne wykonanie budżetu na 2012 r., zapewnienia realizacji zgodnie z planem strategii budżetowej na rok 2013 i kolejne lata **przy jednoczesnym ograniczeniu w przyszłości cięć w wydatkach pobudzających wzrost gospodarczy** oraz poprawę w zakresie przestrzegania przepisów podatkowych;
- brak trwale obowiązującej reguły wydatkowej. Należy zatem **przyspieszyć reformy ram fiskalnych** poprzez wdrożenie przepisów dotyczących **wprowadzenia trwale obowiązującej reguły wydatkowej do 2013 r** oraz wzmocnić mechanizmy koordynacji pomiędzy poszczególnymi szczeblami administracji w ramach średniookresowych i rocznych procesów budżetowych;
- wysokiego bezrobocia wśród ludzi młodych, które wynika z niedostosowania systemów edukacji do potrzeb rynku pracy. Zaleca się m.in. **zwiększenie dostępności programów praktyk zawodowych i uczenia się w miejscu pracy, podniesienie jakości szkoleń**

zawodowych i przyjęcie strategii uczenia się przez całe życie, a także lepsze dopasowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy i podniesienie jakości nauczania;

- zbyt małej aktywności zawodowej kobiet związanej z niewystarczającym systemem opieki nad małymi dziećmi (poniżej 3 lat i opieki przedszkolnej) oraz utrwalonej praktyki wczesnego przechodzenia na emeryturę. Zalecana jest **rezygnacja ze specjalnego systemu emerytalnego dla górników** w celu jego pełnego zintegrowania z powszechnym systemem emerytalnym oraz podjęcie bardziej ambitnych i trwałych kroków zmierzających do **reformy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS)**;
- niskiej innowacyjności gospodarki. Niezbędne jest podjęcie dodatkowych środków służących zapewnieniu **otoczenia biznesu sprzyjającego innowacjom**, poprzez zagwarantowanie lepszych powiązań między badaniami, innowacjami i przemysłem, a także w drodze ustanowienia wspólnych obszarów priorytetowych oraz instrumentów wspierających cały cykl innowacji; poprawa dostępu do finansowania działań w zakresie badań i innowacji w postaci gwarancji i finansowania pomostowego;
- przestarzałej i mało konkurencyjnej energetyki oraz słabego wdrażania projektów inwestycyjnych w kolejnictwie. Należy m.in. przyspieszyć **rozbudowę transgranicznych międzysystemowych połączeń elektroenergetycznych sieci przesyłowych**, jak również **pobudzać konkurencji w sektorze gazowym**. Wzmocnienie roli i zasobów urzędu sprawującego nadzór nad rynkiem kolejowym oraz **zapewnienie skutecznego i sprawnego wdrożenia projektów inwestycyjnych w kolejnictwie**. Zmniejszenie ograniczeń w świadczeniu usług w ramach wolnych zawodów oraz uproszczenie procedur prawnych związanych z egzekwowaniem umów i wymogów dotyczących pozwoleń na budowę.

Proponowane interwencje na lata 2014-2020 muszą wskazywać w jakim zakresie realizują przyjęte przez Polskę zobowiązania odnoszące się do 8 wskaźników Europy 2020 oraz w jakim stopniu odpowiadają na zalecenia KE.

2. Uwarunkowania wynikające z projektów rozporządzeń dla nowej perspektywy finansowej 2014-2020

a. Poziom udziałów poszczególnych funduszy w całości alokacji na lata 2014-2020.

W kolejnym okresie programowania zaproponowano następujące zasady podziału funduszy:

- **Zwiększenie udziału EFS - 25% funduszy strukturalnych** dla regionów mniej rozwiniętych (16,48% zakładanej alokacji na lata 2014-2020); w przypadku Mazowsza udział ten będzie sięgał 40% lub 52%, co uzależnione jest od grupy regionów, do których zostanie zakwalifikowane (regiony przejściowe czy regiony lepiej rozwinięte).

W obecnej perspektywie finansowej wielkość środków na EFS sięga 22% funduszy strukturalnych (14,9% całości alokacji). Konieczny będzie więc wzrost alokacji na EFS (o ok. 1,5 pkt proc.).

Warto podkreślić, że zaproponowano rozszerzenie zakresu wsparcia EFS w obszarze włączenia społecznego o ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym. Ponadto warto wspomnieć, że projekt rozporządzenia przewiduje możliwość zakupu sprzętu w ramach EFS, co w okresie 2007-2013 nie było możliwe.

- **Nie zmieniony** poziom wsparcia w ramach **FS** sięgający **1/3 alokacji** zarówno w obecnej perspektywie finansowej jak i w przyszłej.
- **Nieznaczne zmniejszenie udziału EFRR do poziomu ok. 50,98% całości alokacji** na lata 2014-2020.

W obecnej perspektywie poziom wsparcia w ramach EFRR sięga 51,8%. Z uwagi na konieczność większego wsparcia EFS, przy niezmienionym wsparciu FS, nastąpi spadek

udziału EFRR o ok. 1 pkt proc. Większy spadek będzie obserwowany w przypadku Mazowsza i uzależniony będzie od grupy regionów, w jakiej ono się znajdzie.

b. Pułapy finansowe dla określonych obszarów tematycznych (ring fencing).

Kolejnym elementem ukierunkowania interwencji w ramach funduszy strukturalnych jest wprowadzenie wymogu przeznaczania określonych środków finansowych na poszczególne obszary tematyczne. Tzw. ring fencing jest powiązany z podstawowymi wskaźnikami strategii Europa 2020 – tabela poniżej. Pułapy finansowe dotyczą poszczególnych funduszy (EFRR, EFS), zaś ich wielkość najczęściej warunkowana jest stopniem rozwoju poszczególnych regionów. Im lepiej rozwinięte regiony, tym pułapy wydatków ukierunkowanych na dany obszar tematyczny są wyższe. Oznacza to mniejszą elastyczność w podejmowaniu decyzji o wyborze obszarów wsparcia.

Tabela 1. Zestawienie ring fencingów i wskaźników Europa 2020

obszar	rodzaj wskaźnika (Europa 2020)	wartość		cel tematyczny	ring fencing
		dla UE	dla Polski		
rozwój inteligentny	wydatki na działalność B+R	3% PKB	1,7% PKB	cel 1. cel 3.	50-80% środków EFRR z czego 6-20% na gospodarkę niskoemisyjną
rozwój zrównoważony	wzrost efektywności energetycznej (zmniejszenie zużycia energii pierwotnej do określonego poziomu)	20%	96 Mtoe	cel 4.	
	udział energii ze źródeł odnawialnych	20%	15%		
	redukcja emisji CO ₂	20%			
rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu	stopa zatrudnienia (osoby w wieku 20-64 lata)	75%	71%	cel 8.	25-50% środków PS na EFS z czego 20% środków na ubóstwo
	udział osób z wyższym wykształceniem w społeczeństwie (osoby w wieku 30-34 lata)	40%	45%	cel 10.	
	odsetek osób wcześniej kończących naukę	10%	4,5%	cel 11.	
	zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem	o 20 mln	o 1,5 mln	cel 9.	
terytorialny wymiar interwencji (miasta)					5% środków EFRR

Dodatkowe ograniczenie to konieczność koncentracji 60-80% (w zależności od regionu) środków EFS na max. 4 priorytetach inwestycyjnych.

W przypadku Polski zapewne będą obowiązywały niższe wysokości pułapów przypisanych do określonych obszarów, z wyjątkiem Mazowsza, którego będą dotyczyć wyższe pułapy, jako regionu przejściowego lub lepiej rozwiniętego.

Konieczność przeznaczania przez państwa członkowskie określonych środków na wskazane cele tematyczne oznacza mniejszą pulę środków na cele nie objęte ring fencingiem.

Zaproponowane w projektach rozporządzeń pułapy finansowe (ring fencingi) oznaczają:

- Konieczność zwiększenia wsparcia na cele związane z innowacyjnością i B+R (cel 1.), przedsiębiorczością (cel 3.) i gospodarką niskoemisyjną (cel 4.) - **50% środków EFRR**; przy czym min. 6% środków EFRR na cele związane z gospodarką niskoemisyjną. W przypadku Mazowsza obowiązywał będzie wyższy pułap środków na wskazane cele – **60% środków EFRR**, przy czym min. 20% środków EFRR na cele związane z gospodarką niskoemisyjną.

Na tego typu działania przeznaczono na lata 2007-2013 ok. 34,8% środków EFRR (26,8% EFRR na cel 1., 6,2% na cel 3. i 1,8% na cel 4.).

- Konieczność zwiększenia wsparcia na działania związane z włączeniem społecznym i ograniczaniem ubóstwa (cel 9.) – **20% środków EFS**. W przypadku Mazowsza ring fencing się nie zmienia.

Na tego typu działania przeznaczono na lata 2007-2013 ok. 16,3% środków EFS.

- Konieczność przeznaczenia **5% środków EFRR dla miast**. Ring fencing dla miast jest do rozdysponowania dowolnie między celami tematycznymi, może również obejmować środki z celów objętych ring fencingami.

Ograniczenia wynikające z ring fencingu dla określonych celów tematycznych (bez miast) sięgają 32% środków polityki spójności².

c. Stopień wypełnienia wskazanych przez KE warunków ex-ante.

Dodatkowym czynnikiem, który powinien być brany pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o zakresie wsparcia, jest wymóg wypełnienia warunków wstępnych przed rozpoczęciem interwencji. Warunkowość dotyczy zarówno transpozycji unijnego prawa (w określonych obszarach), przygotowania odpowiednich rozwiązań ułatwiających podejmowanie interwencji w danych obszarach tematycznych (dokumenty kierunkowe, rozwiązania systemowe, instytucjonalne itp.). Możliwość ubiegania się o finansowanie określonych typów interwencji jest zależna od wypełnienia warunków ex-ante lub wskazania ścieżki dojścia do ich wypełnienia. Ta pozorną elastyczność może jednak oznaczać zawieszenie płatności do czasu wypełnienia warunków, zgodnie z zaproponowaną ścieżką dojścia. Warunkowość można traktować jako wymóg formalny, niemniej jednak w większości przypadków jej faktyczne wypełnianie może przesądzać o skuteczności późniejszych interwencji³.

d. Wielofunduszowość programów

Projekty rozporządzeń 2014-2020 umożliwiają realizację wielofunduszowych programów operacyjnych. W wyniku negocjacji wprowadzono możliwość łączenia kilku celów tematycznych i funduszy na poziomie osi priorytetowej do wys. 20% wkładu unijnego do programu

e. Poziom wykorzystania crossfinancingu

Tam, gdzie nie będzie możliwe realizowanie wielofunduszowych osi priorytetowych dla zapewnienia zintegrowanego podejścia niezbędne wydaje się szersze niż obecnie stosowanie crossfinancingu EFRR-ESF. Z danych z KSI wynika, że w perspektywie 2007-2013 crossfinancing dla ESF liczony na poziomie programu POKL wynosi 2,7%, natomiast dla EFRR liczony łącznie dla programów regionalnych i krajowych wynosi 0,4%, podczas gdy maksymalny dopuszczalny jego poziom (liczony na poziomie osi priorytetowej) wynosi 10%. Na lata 2014-2020 zakłada się 5% dopuszczalny poziom.

f. Duże projekty

Lista dużych projektów nie będzie musiała być zatwierdzana przez Komisję Europejską i nie będzie ograniczeń co do możliwości jej aktualizacji. Oparcie prognozy dla dużych projektów o koszty kwalifikowane (50 000 000 EUR), a nie całkowite i ustalenie. Wydłużono czas na spełnienie warunku zawarcia pierwszego kontraktu na roboty budowlane do 3 lat. W przypadku PPP warunek ten zostanie spełniony po zawarciu PPP.

² Blok „Koncentracja tematyczna” w ramach negocjacji pakietu rozporządzeń w ostatnim okresie podlega negocjacom w Radzie Unii Europejskiej. W najbliższych dniach prezydencja duńska powinna przedstawić kompromis dotyczący tego bloku.

³ Szczegółowa ocena wypełniania przez Polskę warunków ex-ante znajduje się w dokumencie *Wstępna ocena spełniania przez Polskę warunków ex-ante*

II. Propozycje celów rozwojowych na lata 2014-2020

Najbliższa dekada będzie kluczowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Konieczne będzie przeprowadzenie niezbędnych reform związanych z polityką równoważenia finansów publicznych i zwiększania oszczędności, przy jednoczesnym wsparciu działań prorozwojowych. Przesunięty zostanie środek ciężkości z działań skierowanych przede wszystkim na likwidowanie największych barier rozwojowych - tj. odrabianie zaległości infrastrukturalnych, na działania wspierające rozwój oparty na innowacyjności, edukacji i impecie cyfrowym.

Biorąc pod uwagę analizowane wyżej uwarunkowania, wynikające zarówno z poziomu europejskiego, jaki krajowego, celem konsekwentnie realizowanym w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020 powinno stać się **oparcie rozwoju na innowacyjności impecie cyfrowym i edukacji, przy jednoczesnym likwidowaniu istniejących barier rozwojowych**:

- **Zwiększenie innowacyjności gospodarki**, rozumianej szeroko jako innowacyjność różnych sektorów i dziedzin (w tym szkolnictwo wyższe, przemysły kreatywne, kultura, rozwiązania innowacyjne w przedsiębiorstwach, innowacyjność własna itp.), poprzez m.in. zapewnianie warunków dla wzrostu popytu na wyniki badań naukowych, podwyższenie stopnia komercjalizacji badań, zapewnianie kadr dla B+R i zwiększanie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych.
- **Zwiększanie wykorzystania technologii cyfrowych – stworzenie warunków dla prorozwojowego impetu cyfrowego** – z jednej strony jako wsparcie dla rozprzestrzeniania się innowacyjności i kreatywności; z drugiej zaś jako element sprzyjający realizacji działań z zakresu włączenia społecznego, poprzez zapewnienie powszechnego dostępu do szerokopasmowego Internetu, upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych i zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych;
- **Rozwój kapitału ludzkiego**, stanowiącego podstawę do kreatywności i innowacyjności społeczeństwa (edukacja od najwcześniejszych lat, uczenie się przez całe życie - umiejętności i reagowanie na potrzeby rynku pracy, aktywne starzenie się społeczeństwa);
- **Zwiększenie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności transportowej** – jako dokończenie procesu modernizacji i rozbudowy połączeń transportowych między miastami wojewódzkimi oraz włączającymi sieci krajowe w sieć TEN-T. Dostępność transportowa powinna stać się czynnikiem wzmacniającym rozprzestrzenianie procesów rozwojowych, stwarzającym warunki dla lepszego wykorzystania kapitału ludzkiego.

W efekcie, Polska w 2020 r. będzie lepiej wykorzystywać posiadane potencjały w celu zapewniania szybkiego rozwoju kraju i poprawy warunków życia ludności. Po etapie rozwoju opartego na wykorzystywaniu prostych rezerw wynikających z transformacji i na likwidowaniu post-transformacyjnych luk rozwojowych bezpośrednimi interwencjami, finansowanymi w pewnym zakresie z zewnętrznych źródeł, gospodarka w coraz większym stopniu będzie przechodzić do paradygmatu rozwoju dojrzałego, budowanego na filarach innowacyjności, terytorialnego równoważenia rozwoju i efektywności.

Tabela 2. Wybrane wskaźniki (na podstawie Strategii Rozwoju Kraju 2020)

lp.	Wskaźnik (w %)	Wartość w roku bazowym (2010)	Wartość w roku docelowym (2020)	Źródła	Czego dotyczy wskaźnik
1	Średnioroczne tempo wzrostu PKB w okresie 2011-2020 (ceny stałe)	100	3,5	GUS	zrównoważony i trwały wzrost gospodarczy
2	Stopa inwestycji	19,9	21-23	GUS	
3	PKB na mieszkańca w PPS UE-27=100	63	74-79	Eurostat	konwergencja z UE w zakresie poziomu rozwoju gospodarczego
4	Wynik sektora instytucji rządowych i samorządowych w relacji do PKB	-7,8	-1,0	MF	stabilność finansów publicznych oraz przeciwdziałanie nierównowagom makroekonomicznym w państwach członkowskich UE (zgodnie z zasadami wzmocnionego zarządzania ekonomicznego w UE)
5	Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w relacji do PKB	56,3	zmniejszenie	MF	
6	Średni wiek wyjścia z rynku pracy	59,3	?	Eurostat	

7	Wskaźnik rozwoju społecznego HDI/miejsce w rankingu	0,795/41	0,820/powyżej 35	ONZ UNDP	spójność społeczna (a także terytorialna, jeśli uda się opracować HDI w przekroju regionalnym)
8	Zróżnicowanie regionalnego PKB na poziomie jednostek terytorialnych NTS 3	20,7 (2009)	zahamowanie tempa wzrostu	Eurostat	spójność terytorialna (lepszy byłby wskaźnik zróżnicowania dochodów do dyspozycji ludności na poziomie NTS 3, jeśli byłby dostępny)

III. Propozycje koncentracji środków w układzie tematycznym

1. Proponowany zakres wsparcia

Mocniejszy akcent zostanie położony na rozwój szeroko rozumianej **innowacyjności** (cele 1-3), wzmacnione powinny zostać również działania związane z rozwojem kapitału ludzkiego (w szczególności z poprawą jakości edukacji na wszystkich poziomach i przygotowaniem kadr dla B+R – cel 10., rozwojem umiejętności cyfrowych – cel 2. itp.), **kosztem celów infrastrukturalnych**.

Tabela 3. Możliwe poziomy alokacji 2014-2020

Cele tematyczne w pakiecie legislacyjnym UE	udział w alokacji 2007-2013 (%)	możliwy udział w alokacji 2014-2020 (%)	zakładana zmiana w stosunku do obecnej alokacji
1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	13,67	15,4-19	+++
2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych	5,26	4,7-6,2	-/+
3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	3,17	2,5-4	+/-
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	2,02	4,8-9,3	+++
5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	1,35	1,3-2	-/+
6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	13,61	9,9-12,4	-/---
7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	38,52	28,6-32,3	---
8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	5,98	7-8	+//+
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	4,35	4,4-5,6	+
10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	8,13	6,5-8,2	-/+
11. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej	0,74	1,3-1,5	+

Duży wzrost (+++); wzrost (++) , niewielki wzrost (+), niewielki spadek (-), spadek (--), duży spadek (---)

Według zaproponowanej wstępnej struktury udziału poszczególnych celów w całości alokacji dla Polski na lata 2014-2020 w porównaniu do takiej samej struktury ale dla okresu 2007-2013 można zaobserwować, że:

- W związku z wyznaczonymi celami, **znaczący wzrost nastąpi w obszarze dotyczącym wspierania badań naukowych**, rozwoju technologicznego i innowacji. Zdecydowanie **większe znaczenie** w porównaniu do poprzedniego okresu programowania uzyska także obszar dotyczący przechodzenia na **gospodarkę niskoemisyjną**. Wzrosty wynikają z nałożonych ring fencingów.
- **Większe wsparcie** nastąpi w obszarze **kapitału ludzkiego** (zatrudnienie, edukacja, włączenie społeczne). Na podział środków EFS między wskazane 3 cele tematyczne wpływ będzie miał ring fencing nałożony na cel związany z włączeniem społecznym (20% EFS). Uszczuplone będą nakłady na infrastrukturę społeczną realizowaną w ramach tych celów w związku z mniejszą dostępnością EFRR. Niemniej jednak szereg „drobnych” inwestycji będzie można realizować w ramach EFS.
- **Niewielkie zmiany** (wzrost lub spadek) proponuje się w obszarze dotyczącym **technologii informacyjno-komunikacyjnych**, podnoszenia konkurencyjności **MŚP**, **zmian klimatu**.

- Mimo iż wciąż **największy udział** w alokacji będzie mieć cel związany z promocją zrównoważonego **transportu**, nastąpi znaczne **obniżenie jego alokacji**, w tym w dużej mierze będzie to miało konsekwencji na priorytet inwestycyjny dot. **zwiększenia mobilności regionalnej** poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T. Spadek ten wynika przede wszystkim z faktu mniejszego udziału EFRR w całości alokacji, jak również nałożonych ring fencingów na cele związane z innowacyjnością, B+R, przedsiębiorczością i gospodarką niskoemisyjną. Ubytek możliwości finansowania dróg lokalnych będzie musiał być rekompensowany krajowymi środkami publicznymi.
- Dostyc **znaczący spadek** zostanie również zaobserwowany w obszarze **ochrony środowiska** naturalnego. Podobnie jak w przypadku transportu spadek ten wynika z mniejszego udziału EFRR i ring fencingów. Będzie miało to także konsekwencje dla wsparcia priorytetu dot. kultury – konieczność zmian w dotychczasowym podejściu do finansowania kultury. Należy postawić na inteligentne projekty z zakresu kultury, budujące kreatywność, jako element działań związanych z innowacyjnością, cyfryzacją, przedsiębiorczością oraz sferą rozwoju kapitału ludzkiego.

W obecnej propozycji KE **brakuje możliwości finansowania** dużych projektów energetycznych (poza OZE) realizujących cele związane np. z **bezpieczeństwem energetycznym**. Podobnie sytuacja wygląda z publicznym wsparciem dla komercyjnych przedsięwzięć **w sferze rekreacji** (aqua parki) oraz **sportu** (stadiony), co nie oznacza, że mała infrastruktura w tym zakresie nie będzie mogła być wspierana jako element planów lokalnych (EFRR, EFS, EFROW) lub element działań na rzecz edukacji.

Brakuje również bezpośrednich odniesień do **turystyki**. Powinna ona być traktowana m.in. jako element strategii lokalnych (cel 8.), czy też jako element powiązany z kulturą i dziedzictwem kulturowym (cel 6.). Infrastruktura dla **służb ratowniczych, straży pożarnej i policji** częściowo znajdzie się jako działanie związane ze zdrowiem, opieką społeczną finansowaną w ramach cross-financing ESF, jak również z rozwojem systemów zarządzania kryzysowego.

2. Proponowane kierunki interwencji w ramach poszczególnych celów tematycznych

- Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji

Podstawową barierą jest mały udział w rynku przedsiębiorstw wysokoinnowacyjnych, wynikający z niskiej skłonności przedsiębiorstw (w szczególności MSP) do podejmowania ryzyka związanego z działalnością innowacyjną, podejmowaniem badań i rozwoju oraz wdrażaniem wyników prac i nowych technologii. Dodatkowym problemem jest słaby dostęp do kapitału finansującego innowacje. Podobnie niezadowolający jest stan współpracy sieciowej w sektorze przedsiębiorstw.

Przede wszystkim konieczna jest zmiana zasad funkcjonowania i finansowania instytucji badawczych oraz zmiany otoczenia regulacyjnego firm innowacyjnych, jak np. wdrożenie regulacji sprzyjających zacieśnieniu współpracy nauki i gospodarki, zwiększenie stopnia komercjalizacji badań, wprowadzenie podstaw dla mobilności między sektorem nauki i biznesu; wprowadzenie efektywnych mechanizmów wspierania innowacyjności (np. zmiana regulacji prawno-podatkowych) na bardziej sprzyjające potrzebom przedsiębiorstw innowacyjnych; czy wreszcie poprawa dostępu firm innowacyjnych oraz należących do sektorów naukochłonnych do środków finansowych. Istotne znaczenie dla zwiększenia potencjału innowacyjnego gospodarki będą miały działania zwiększające jakość kapitału ludzkiego. Wsparcie w zakresie innowacyjności powinno opierać się na dwóch filarach. Pierwszy dotyczy powinien działań na rzecz tworzenia własnych rozwiązań innowacyjnych – począwszy od działań miękkich związanych z przygotowaniem kadry naukowej, aż po wsparcie badań oraz wdrażania rozwiązań w gospodarce. Koncentracja wsparcia powinna dotyczyć dziedzin, w których mamy szansę na tworzenie innowacji – tzw. mapa innowacyjności. Drugi filar opierać się powinien na zwiększeniu stopnia wykorzystania istniejących rozwiązań innowacyjnych w przedsiębiorstwach.

- Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych

Problemy w dostępności wynikają w głównej mierze z konieczności zachowania spójności inwestycji krajowych z inwestycjami w infrastrukturę w regionach, realizowanymi z różnych środków oraz braku rozwiązań dotyczących formuły realizacji tych inwestycji między podmiotami publicznymi i prywatnymi (np. ppp). Ponadto istnieją problemy z pełną inwentaryzacją (lub aktualizacją) zasobów sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu oraz zatwierdzenia lokalizacji węzłów szkieletowych i dystrybucyjnych, które zostaną wybudowane w ramach regionalnych sieci szerokopasmowych.

Wspierane będą inwestycje w NGN, zwiększenie dostępności do informacji (w tym informacji publicznej dla przedsiębiorstw, administracji publicznej, jednostek naukowych oraz poszczególnych obywateli), jak i zarządzania informacją (w tym wykorzystania technologii cyfrowych dla podnoszenia jakości kapitału ludzkiego, dostępu i jakości usług publicznych, efektywności konkurencyjności działania przedsiębiorstw na rynkach lokalnych, krajowych i międzynarodowych). Szczególne znaczenie ma digitalizacja oraz otwarcie zasobów publicznych (z zakresu edukacji, kultury, sądownictwa itp.) oraz cyfryzacja dostępu do informacji świadczonych przez administrację publiczną na rzecz obywateli i przedsiębiorstw, usług świadczonych sobie wzajemnie przez przedsiębiorstwa i świadczonych przez przedsiębiorstwa obywatelom (obszary e-usług publicznych i niepublicznych). W obszarze rozwoju kompetencji cyfrowych w pierwszej kolejności działania skupione będą na dwóch grupach: osobach nauczających (nauczycielach, pracownikach innych instytucji edukacyjnych i kultury, pracownikach organizacji pozarządowych), którzy powinni wykorzystywać zasoby Internetu do przygotowywania i prowadzenia zajęć lekcyjnych, szkoleń i doradztwa oraz dla samorozwoju oraz osobach starszych, które nie tyle nie mają dostępu do Internetu w gospodarstwie domowym, ile nie widzą użyteczności korzystania z Internetu.

- Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury

W obszarze tym szczególnie ważne jest wzmocnienie otoczenia biznesu - rozwój inkubatorów przedsiębiorczości oraz wsparcie dla rozwoju firm; parki przemysłowe, technologiczno-naukowe. Konieczne jest jednak rozszerzenie i lepsze dostosowanie do potrzeb przedsiębiorców usług świadczonych przez IOB. Pomocą bezpośrednią będą objęte jedynie te przedsięwzięcia, które nie zostałyby zrealizowane bez wsparcia publicznego (minimalizacja efektu „jałowej straty”). Zastosowanie dotacji bezzwrotnych będzie stopniowo ograniczane i kierowane do tych beneficjentów, którzy mają utrudniony dostęp do instrumentów finansowych ze względu na stopień rozwoju przedsiębiorstwa (np. tworzące się mikroprzedsiębiorstwo), charakter lub miejsce jego działalności (np. obszary problemowe, przygraniczne, peryferyjne), beneficjent (długotrwale bezrobotni, niepełnosprawni itd.). Wsparcie bezzwrotne będzie również kierowane na wysoce innowacyjne projekty przed fazą komercjalizacji realizowane przez małe i średnie przedsiębiorstwa. Forma pomocy powinna być m.in. uzależniona od fazy projektu (np. wsparcie bezzwrotne w fazie badawczo- rozwojowej, wsparcie zwrotne w fazie wdrożeniowej lub bezzwrotne w przypadku wysoce innowacyjnych projektów).

- Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach

Podstawowymi barierami w tym obszarze jest słaba dywersyfikacja zarówno źródeł energii (przewaga węgla) jak i kierunków dostaw (kierunek wschodni). Nadal niewystarczające są zdolności magazynowania gazu ziemnego. W zakresie efektywności energetycznej problemem jest przestarzała – wymagająca wymiany – infrastruktura. Na wysoki poziom zanieczyszczeń wpływa również dominujący transport drogowy. Dotychczasowe trudności w sprawnej realizacji projektów w sektorze energetyki wynikają przede wszystkim ze złożoności procesu przygotowania inwestycji. Opóźnienia związane są z występującymi problemami z pomocą publiczną (konieczność notyfikacji oddzielnych projektów) oraz przepisami środowiskowymi (m.in. inwestycje przebiegające przez obszary chronione, konieczność ponownego przygotowania inwestycji zgodnie z nowymi przepisami środowiskowymi). Występują również problemy związane z uwarunkowaniami prawnymi związanymi z pozyskiwaniem gruntów pod inwestycje.

W obszarze tym nacisk zostanie położony być na działania związane z ograniczeniem emisji we wszystkich sektorach gospodarki. Wiąże się to przede wszystkim ze zmianami struktury nośników energii (wzrost udziału OZE - identyfikacja, kompleksowa inwentaryzacja i wybór lokalizacji kluczowych), poprawą sprawności energetycznej procesów wytwarzania oraz przesyłu (modernizacja regionalnej i lokalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej, w tym umożliwiająca wykorzystanie energii z OZE, rozwój energetyki rozproszonej poza istniejącą siecią energetyczną z wykorzystaniem lokalnych odnawialnych źródeł), ograniczeniem zużycia energii i paliw przez poszczególne sektory gospodarki (głównie transport, mieszkalnictwo, przemysł), jak również zwiększenie wykorzystania urządzeń i technologii energooszczędnych (wprowadzeni tzw. białych certyfikatów, wsparcie i wdrożenie zintegrowanych systemów zarządzania popytem na energię i ciepło). Na niższą emisyjność gospodarki wpłynąć będzie budowa instalacji przy wykorzystaniu „technologii czystego węgla”.

- Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem

Trudności z wdrażaniem interwencji w sektorze zapobiegania zagrożeniom naturalnym wiążą się z przygotowaniem projektów do poziomu gotowości do realizacji. Głównymi przyczynami takiego stanu rzeczy są trudne kwestie środowiskowe i społeczne, problemy w dostępności gruntów, jak również pojawiające się problemy związane ze zdolnością instytucjonalną beneficjentów.

Wsparcie koncentrować się będzie na wyspecjalizowanych inwestycjach służących dostosowaniu do zmiany klimatu - działania adaptacyjne w rolnictwie, leśnictwie, budownictwie, transporcie drogowym i infrastrukturze miejskiej (m.in. programy zarządzania wodami opadowymi, budowa/modernizacja sieci kanalizacji deszczowej i burzowej o odpowiedniej przepustowości, wymiana nawierzchni na ażurową, budowa zbiorników z przesiąkliwym dnem i ścianami na wody opadowe z powierzchni szczelnych oraz przeciwdziałanie antropogenicznemu uszczelnianiu gruntów).

Promowane będą inwestycje ukierunkowane na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniające odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi - kompleksowe projekty związane z oceną ryzyka powodziowego i zarządzaniem tym ryzykiem, ochroną przed suszą, budową i rozwojem efektywnych systemów ostrzegania i reagowania w sytuacji zjawisk ekstremalnych (system ostrzegania i ewakuacji poniżej zapory na wypadek jej katastrofy oraz osłona hydrologiczna powiązana z systemem prognozowania przepływów w zlewni zbiornika i sterowania falą powodziową); wykonanie zabezpieczeń obiektów już istniejących (kompleksowe remonty, dostosowanie do obowiązujących standardów), rozbiorczy obiektów, których żywotność techniczna dobiegła końca; działania infrastrukturalne mające wpływ na zwiększenie naturalnej retencji dolin rzecznych, zapobieganie suszy i zmniejszenie emisji z przesuszonych torfowisk; prowadzenie kampanii edukacyjnych. Wsparcie uzyska organizacja systemów wczesnego reagowania i ratownictwa w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych.

- Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów

Istotne problemy występują z podażą projektów gotowych do realizacji, głównie ze względu na problemy środowiskowe i społeczne, związane z inwestycjami dotyczącymi termicznej utylizacji odpadów (tzw. spalarniami). W przypadku tego typu przedsięwzięć występuje ponadto kwestia tzw. „luki finansowej” – ze względu na dochodowość utylizacji odpadów trudno jest udowodnić zasadność uzyskania wsparcia wspólnotowego.

Kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, w tym: rozwój kanalizacji (w tym kanalizacja deszczowa), podniesienie efektywności procesu oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych, wspieranie gospodarki osadami ściekowymi, przeciwdziałanie sptywowi powierzchniowemu zanieczyszczeń. Wsparcie gospodarki odpadami - poprawa gospodarowania odpadami komunalnymi, zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych przy zastosowaniu zaawansowanej technologii, działania umożliwiające kierowanie większej ilości odpadów ze składowisk do dalszej obróbki (budowa instalacji do odzysku, recyklingu i utylizacji

odpadów), szczególnie w zakresie wykorzystania technologii związanych z zagospodarowaniem komunalnych osadów ściekowych (w tym spalarni). Ochrona różnorodności biologicznej, z uwzględnieniem rozwoju zielonej infrastruktury, w tym: tworzenie korytarzy ekologicznych umożliwiających migrację fauny i flory w układach regionalnych, krajowym i międzynarodowym, ochrona gleby. Wspierane powinno być tworzenie tzw. zielonej infrastruktury na terenach poza systemem obszarów objętych ochroną, przyrodnicza rewaloryzacja niekorzystnie przekształconych ekosystemów. Szczególne wsparcie dla rekultywacji terenów przemysłowych oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery w obszarach miejskich.

Wsparcie dla kultury powinno opierać się przede wszystkim na wzmacnianiu jej roli jako katalizatora kreatywności i innowacyjności społeczeństwa i gospodarki. W tym kontekście istotne jest wsparcie dla potencjału kulturowego przede wszystkim o znaczeniu światowym i europejskim, wykorzystującego nowoczesne osiągnięcia nauki i technologii, które zmieniają kanały dotarcia do kultury i sposobu uczestnictwa w niej z pasywnego odbioru na świadomą selekcję i wybór (cyfryzacja zbiorów, dostęp zdalny i multimedialny).

- Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych

Dostępność transportowa jest kluczowym czynnikiem konkurencyjności gospodarki. Podstawowe bariery, to przede wszystkim brak spójnej sieci dróg i kolei. Inwestycje prowadzone są punktowo. Dodatkowo problemem jest jakość zarządzania w sektorze transportu – szczególnie na kolei. Główną przeszkodą w realizacji projektów mających na celu modernizację infrastruktury kolejowej jest niedostatek przygotowanych inwestycji liniowych. Przyczyną takiego stanu jest m.in. poziom złożoności inwestycji, kwestie środowiskowe, jak również zdolność instytucjonalna beneficjenta (PKP PLK S.A.).

Dostępność międzynarodową i międzyregionalną zapewnią inwestycje w modernizację dróg głównie w ramach sieci TEN-T. Przede wszystkim wspierane będą inwestycje łącznie Warszawę z miastami wojewódzkimi. Uzupełniająco prowadzone będą inwestycje modernizujące drogi drugo- i trzeciorzędne włączające w TEN-T. Prowadzone będą działania na rzecz usprawnienia połączeń kolejowych między głównymi miastami i dostosowanie ich do wysokich standardów, w tym dostosowanie CMK do prędkości min. 200 km/h. Uzupełniająco realizowane będą duże projekty modernizacyjne głównych linii kolejowych oraz infrastruktury uzupełniającej. Jednocześnie rozwijana będzie infrastruktura portów lotniczych (przede wszystkim w sieci TEN) i ich powiązania z innymi środkami transportu (drogi, a przede wszystkim kolej). Wzmacniana będzie infrastruktura i dostęp do portów morskich.

Zapewnienie dostępności komunikacyjnej najważniejszych ośrodków miejskich oraz ich przepustowości wymaga inwestycji przede wszystkim na drogach krajowych w miastach na prawach powiatu oraz drogach wojewódzkich (budowa obwodnic miast). Zwiększenie przepustowości komunikacyjnej miast, przy jednoczesnym zmniejszeniu presji transportu samochodowego na środowisko przyrodnicze, możliwe będzie poprzez ukierunkowanie wsparcia na zwiększenie udziału transportu publicznego. Priorytetem w tym zakresie powinna być integracja obszarów funkcjonalnych miast poprzez wprowadzenie usprawnień z zakresu multimodalnego transportu zbiorowego (kolej, tramwaj, metro i inny transport publiczny, lotniska, systemy kierowania ruchem, obiekty „parkuj i jedź”).

- Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników

Niski wskaźnik zatrudnienia oraz niedostateczna mobilność zawodowa są jedną z podstawowych barier rozwoju. Mankamentem rynku pracy jest też słaba jego elastyczność i niedostosowanie struktury podaży do popytu na pracę, wczesny wiek dezaktywacji zawodowej, zwłaszcza kobiet oraz brak wykształcenia (postrzegany głównie wśród osób starszych) bądź jego niedostosowanie do potrzeb współczesnego rynku pracy. Udział młodzieży w zatrudnieniu jest niższy niż przeciętna w Unii Europejskiej, zaś bezrobocie w tej grupie wiekowej należy do najwyższych i wykazuje negatywny trend. Również do najniższych w Europie należy wskaźnik zatrudnienia osób powyżej

50 roku życia. Niekorzystne tendencje demograficzne – niewielki przyrost naturalny oraz proces starzenia się społeczeństwa spowodują kurczenie się zasobów pracy. Stopniowo eliminowane będą rozwiązania systemu emerytalno-rentowego, które pozwalają na wczesną dezaktywację, przy jednoczesnym podnoszeniu wieku emerytalnego.

Wsparcie powinno być kierowane na tworzenie nowych miejsc pracy, zastosowanie na większą niż dotychczas skalę elastycznych i alternatywnych form zatrudnienia. Wsparcie powinno być ukierunkowane na grupy o niekorzystnej sytuacji na rynku pracy - wcześniejszy start młodych, wyższa aktywność kobiet, osób starszych, niepełnosprawnych. Dotychczasowe doświadczenia wskazują na relatywnie niską skuteczność programów aktywizujących, ograniczaną przez nieprawidłowy dobór stosowanych instrumentów oraz niewielką indywidualizację pomocy dostosowanej do potrzeb poszczególnych grup docelowych. Pomoc kierowana jest do osób, które i tak znajdą zatrudnienie. Jednocześnie wsparcie powinny uzyskiwać programy na rzecz adaptacji pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian w otoczeniu gospodarczym (np. typu outplacement). Duża podaż szkoleń ogólnych i niski poziom kształcenia, nie przekłada się na podnoszenie adaptacyjności pracowników i konkurencyjność gospodarki. Z drugiej strony szkolenia specjalistyczne, mające wartość edukacyjną, charakteryzują się inwestowaniem przez przedsiębiorców w rozwijanie tych kompetencji, swoich pracowników, które mają specyficzny charakter – dają się wykorzystać przede wszystkim w danej firmie/przedsiębiorstwie. Przeorientowanie działań na stworzenie szerszych możliwości dla osób indywidualnie (z pominięciem pracodawcy) wyrażających chęć nabywania nowych, uzupełniania lub podwyższaniem kwalifikacji.

Wzmocnienie instytucji rynku pracy powinno wynikać ze zmiany modelu działania publicznych służb zatrudnienia (oddzielenie usług aktywizacyjnych od czysto administracyjnych, opracowanie i wdrożenie systemu kontraktacji usług aktywizacyjnych poza publiczne służby zatrudnienia). Istotnym elementem zmian systemowych będzie zsynchronizowanie działalności publicznych służb zatrudnienia i służb pomocy społecznej.

Kluczowymi, zwłaszcza w kontekście wyzwań demograficznych – stają się działania związane z ochroną zdrowia. Wsparcie koncentrować się będzie na wysokospecjalistycznej infrastrukturze ochrony zdrowia - projekty przyczyniające się do zapewnienia udzielania specjalistycznych i wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych, inwestycje w zakresie zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego, prowadzenie działalności dydaktycznej i badawczej w dziedzinie nauk medycznych oraz wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań w praktykę.

➤ **Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem**

Szczególnego znaczenia w zakresie kapitału ludzkiego nabierają działania związane z włączeniem społecznym i ograniczaniem ubóstwa. Działania dotyczyć będą przede wszystkim osób trwale bezrobotnych, rodzin wielodzietnych, osób niepełnosprawnych, ale także tzw. biednych pracujących. Wskazane są przede wszystkim programy integracji społecznej nastawione na likwidowanie deficytów jednostek oraz wspieranie ich potencjałów, zwiększony dostęp do rehabilitacji, wsparcie dla rozwoju ekonomii społecznej.

Wsparcie dla rozwoju inicjatyw ekonomii społecznej poprzez zwiększenie bezpośredniego wsparcia dla tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych i innych podmiotów ekonomii społecznej, w szczególności poprzez dotacje; zwiększenie dostępu do usług finansowych dla podmiotów ekonomii społecznej, w szczególności do zwrotnych instrumentów finansowych; rozszerzenie działań na rzecz tworzenia i rozbudowy infrastruktury wsparcia dla rozwoju ekonomii społecznej (wsparcie dla szeroko rozumianych instytucji otoczenia ekonomii społecznej np. stowarzyszeń przedsiębiorców społecznych i centrów transferu wiedzy itp.) i edukacji otoczenia przedsiębiorstw społecznych (w szczególności administracji lokalnej m.in. jako istotnego zleceniodawcy dla przedsiębiorstw społecznych).

Programy służące aktywizacji lokalnych społeczności, w tym w szczególności społeczności marginalizowanych. Konieczne jest wzmocnienie tego rodzaju działań. Programy adresowane do całych społeczności pozwalają na wyłanianie lokalnych liderów, dzięki którym społeczność staje

się aktywna i samodzielna, zdolna do samopomocy m.in. osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym. Tego rodzaju działania przyczyniają się do budowy kapitału społecznego.

Modernizacja publicznych instytucji pomocy i integracji społecznej oraz budowa partnerstwa i współpracy na rzecz włączenia społecznego osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Konieczne jest kontynuowanie działań ukierunkowanych na zwiększenie efektywności funkcjonowania publicznych instytucji pomocy i integracji społecznej (w celu podniesienia jakości usług aktywizacyjnych i zwiększenia do nich dostępu), a także budowanie współpracy i partnerstwa między instytucjami, wspomagającymi osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym.

W tym obszarze znaczenia nabierają również działania na rzecz zwiększenia dostępności do usług ochrony zdrowia oraz usług społecznych.

➤ Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie

Podejmowane działania dotyczyć będą rozwoju opieki i edukacji od najmłodszych lat (wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem w wieku 0-5 lat), działania na rzecz nabywania kompetencji i umiejętności jako elementów zwiększających szanse dopasowania się do zmiennych uwarunkowań i technologii (zmiany w systemie edukacji i szkolnictwa wyższego, nowoczesne metody nauczania – klasy laptopowi itp., wprowadzenie nowego modelu kształcenia zawodowego oraz rozwój szkolnictwa zawodowego, rozwój zawodowych szkół wyższych o profilach technicznych, promocja edukacji zawodowej i technicznej, upowszechnienie uczenia się przez całe życie). Wsparcie będzie kierowane również na podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadry – wprowadzenie modelu kształcenia kadry kładącego nacisk na pracę zespołową, wykorzystanie nowoczesnych technologii, kształcenie kompetencji i kwalifikacji. Szczególny nacisk położony zostanie na rozwój szkolnictwa wyższego odpowiadającego na potrzeby innowacyjnej gospodarki i regionalnych rynków pracy (budowa i modernizacja infrastruktury szkolnictwa wyższego - obiektów naukowo-badawczych i obiektów dydaktycznych wraz z wyposażeniem w sprzęt naukowo-badawczy, umożliwiająca kształcenie wysokiej jakości kadr na kierunkach najbardziej pożądanych w gospodarce - technicznych i przyrodniczych).

Kluczowe w tym obszarze będą działania na rzecz wykorzystania technologii informacyjnych w poszczególnych dziedzinach aktywności (m.in. e-edukacja, e-zdrowie, e-kultura, e-integracja). Procesowi temu towarzyszyć będą działania na rzecz rozwoju kompetencji cyfrowych.

➤ Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej

Dotychczasowe działania na rzecz wzmocnienia potencjału instytucjonalnego realizowane były zarówno z POKL oraz w ramach pomocy technicznej. Powoduje to nakładanie się wielu interwencji. W ramach budowania potencjału instytucjonalnego wspierane powinny być działania na rzecz wzmocnienia administracji rządowej oraz samorządowej.

Szczególnie istotne będzie wsparcie działań związanych z wprowadzaniem nowoczesnych metod zarządzania, monitorowania, uproszczeniem procedur administracyjnych i legislacyjnych, zwiększeniem udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji. Szczególne zastosowanie będą miały w tym obszarze rozwiązania zwiększające zastosowanie technologii ICT (np. informatyzacja wymiaru sprawiedliwości, e-administracja, e-PUAP).

Tabela 4. Propozycje wskaźników dla celów tematycznych

Cel tematyczny wskazany w pakiecie legislacyjnym UE	Nazwa wskaźnika	Wartość w 2010 r.	Wartość docelowa 2020 r. (szacunki robocze)
1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	Nakłady na B+R (GERD) (w % PKB)	0,74	1,7
	Udział sektora publicznego w wydatkach na B+R (%)	60,4	53
2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych	Udział gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu przez łącze szerokopasmowe w liczbie gospodarstw domowych ogółem (w %)	56,8	75
	Poziom kompetencji cyfrowych (odsetek respondentów, którzy zadeklarowali wykonywanie 5 lub 6 spośród wyznaczonych czynności związanych z wykorzystywaniem Internetu) (%) (Eurostat)	9,3	40
3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	Liczba aktywnych przedsiębiorstw MŚP na 10 tys. mieszkańców		
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (w %)	9,5	15
	Energochłonność gospodarki (kgoe/1000 €)	363,7	Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej do poziomu ok.96 Mtoe w 2020 roku
	Zmiana emisji gazów cieplarnianych w stosunku do 1990 r. (w %)	87,9	Redukcja emisji CO2
5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem			
6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	Wskaźnik czystości wód (w %) (GIOŚ)	I klasa – 1,1% (2008), II klasa – 11,6% (2008), poniżej III klasy – 29,2%	I klasa – 5%, II klasa – 20%, poniżej III klasy – 15%
	Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. (w %) (MŚ)	85	35
7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej	0,3795	
	Ludność objęta zasięgiem izochrony drogowej 60 minut względem miast wojewódzkich (w %) (PAN)	57,9	75
	Udział masy ładunków transportu intermodalnego w ogólnej masie ładunków przewożonej transportem kolejowym (w %)	2,03	5
8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata K/M; 15-24 K/M; 55-64 K/M;	64,6	71
	Wskaźnik zatrudnienia kobiet z najmłodszym dzieckiem w wieku do lat 5 (w %)	57,6	60
	NEET - odsetek osób w wieku 25-29 lat nie zatrudnionych oraz nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu	21,7	18
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych ogółem (2010 =100)	100	140
	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wskaźnik zbiorczy trzech podwskaźników) (w %) (Eurostat)	27,8	23
10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	Młodzież niekontynuująca nauki (w %)	5,4	4,5
	Osoby z wyższym wykształceniem (30-34 lata) (%)	35,3	45
	Kształcenie ustawiczne dorosłych (25-64 lata) (%)	5,3	10
11. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej	Wskaźnik efektywności rządzenia (Bank Światowy)	0,64	1

*Wskaźniki zaznaczone na niebiesko są wskaźnikami strategii Europa 2020 dla Polski.

IV. Podział interwencji na poziomie krajowym i regionalnym

1. Zasady i najważniejsze kryteria podziału

Podstawowym założeniem proponowanego podziału interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny jest zwiększenie przejrzystości zarządzania środkami unijnymi oraz wyeliminowanie znacznej części błędów systemu na lata 2007-2013.

Najważniejsze zasady nowego podziału interwencji między poziom krajowy i regionalny:

- tam gdzie to możliwe, **dążenie do określenia jednego poziomu** interwencji dla danego priorytetu inwestycyjnego ewentualnie typu działań;
- **odejście od stosowania kryterium kwotowego** (które narażało wiele problemów w perspektywie 2007-2013);
- **zastosowanie nie więcej niż dwu kryteriów** podziału jednocześnie. Najważniejsze kryteria podziału to: **zasięg geograficzny** wsparcia; **beneficjent** (typ beneficjenta/masowość beneficjenta/zdolność instytucjonalna); skala oddziaływania interwencji (**znaczenie**) oraz oczywiście kryteria charakterystyczne dla konkretnego typu interwencji.

W związku z powyższym, w okresie 2014-2020 zakres decentralizacji funduszy WRS w Polsce będzie większy niż w obecnym zakresie. Nie oznacza to jednak całkowitej decentralizacji, ponieważ nadal istnieje uzasadnienie dla interwencji z poziomu krajowego, dotyczy to m.in. reform systemowych czy infrastruktury o znaczeniu lub zasięgu krajowym.

2. Proponowany podział w ramach poszczególnych funduszy

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Zwiększenie kompetencji regionów w zakresie działań właściwych dla EFRR dotyczyć powinno tych działań, których zasięg nie wykracza poza terytorium województwa. Szczególnie dotyczy to tych sfer, które wymagają uwzględnienia różnicowań terytorialnych.

Na poziomie krajowym powinny pozostać głównie:

- wzmocnianie infrastruktury B+R, centrów kompetencji o największym znaczeniu itd., tylko najważniejsze klastry i wspieranie przedsiębiorstw wysoko innowacyjnych - ewentualnie kilku kluczowych branż (cel tematyczny 1.);
- e-administracja i sieci szerokopasmowe (cel tematyczny 2.);
- internacjonalizacja MSP (cel tematyczny 3.);
- energetyka o znaczeniu/zasięgu ponadregionalnym (cel tematyczny 4.);
- horyzontalne rozwiązania dotyczące dostosowania do zmian klimatu i odporności na ryzyka - projekty przeciwpowodziowe (cel tematyczny 5.), ochrona bioróżnorodności, ekosystemów - NATURA 2000, najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego – lista UNESCO (cel tematyczny 6.);
- sieci komunikacyjne - TEN-T, SETA, kolej (cel tematyczny 7.).

Z poziomu regionalnego powinny być zatem wspierane głównie:

- regionalna i lokalna infrastruktura naukowa, transfer technologii, regionalne badania i innowacje (cel tematyczny 1.);
- wspieranie przedsiębiorczości (cel tematyczny 3.);
- lokalne inwestycje energetyczne, strategie niskoemisyjne dla miast (cel tematyczny 4.);
- regionalna i lokalna infrastruktura środowiskowa, kultura, (cel tematyczny 6.);
- regionalna i lokalna infrastruktura transportowa (cel tematyczny 7.) transport publiczny w miastach;
- regionalna i lokalna infrastruktura edukacyjna, społeczna, rewitalizacja, lokalne strategie rozwoju, dostępność do usług (cel 9., cel 10.).

Europejski Fundusz Społeczny

Rozwiązania systemowe i reformy będą wspierane na szczeblu krajowym, a na poziomie regionalnym prowadzona będzie pozostałe wsparcie (70-80% środków EFS). Kierunkiem zmian będzie unikanie stosowanych w obecnym okresie wyjątków od tej reguły, które wynikały z wcześniejszej praktyki, jak również z faktu istnienia na poziomie krajowym instytucji powołanych do realizacji zadań na rzecz indywidualnych osób i instytucji, jednak nie były to rozwiązania efektywne w stosunku do analogicznych funkcjonujących na poziomie regionów.

Działania EFS realizowane **na szczeblu krajowym** będą dotyczyć:

- zwalczania różnego typu dyskryminacji (cel tematyczny 9.);
- poprawy jakości, skuteczności i dostępności szkolnictwa wyższego oraz kształcenia na poziomie równoważnym w celu zwiększenia udziału i poziomu osiągnięć (cel tematyczny 10.);
- aktywnego i zdrowego starzenia się społeczeństwa, modernizacji i wzmocnienia instytucji rynku pracy; (cel tematyczny 8.);
- inwestycji w zdolności instytucjonalne oraz efektywność administracji publicznej mając na względzie reformy, poprawę regulacji i dobre rządzenie, budowania potencjału dla instytucji związanych z zatrudnieniem, edukacją, usługami socjalnymi (cel tematyczny 11.).

Natomiast **na szczeblu regionalnym** działania EFS będą dotyczyć:

- zapewniania dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowania lokalnych inicjatyw; trwałej integracji na rynku pracy ludzi młodych; samozatrudnienia, przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy; wspierania zdolności przystosowania się przedsiębiorstw i pracowników do zmian oraz zwiększenia inwestycji w kapitał ludzki (cel tematyczny 8.);
- aktywnej integracji; integracji społeczności marginalizowanych; lokalnych strategii rozwoju; zwiększania dostępności, wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych przez rozwój kultury informatycznej, inwestycji w e-integrację (cel tematyczny 9.).

W niektórych działaniach (np. dotyczących ekonomii społecznej, zmian klimatu, wspierania dostępu do uczenia się przez całe życie oraz edukacji na różnych poziomach) działania będą realizowane jednocześnie na poziomie krajowym i regionalnym, w odniesieniu do zasięgu i typów działań (kraj – rozwiązania systemowe, region – konkretne indywidualne projekty).

Europejski Fundusz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejski Fundusz Morski i Rybacki

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) przyczynia się do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w całej Unii w sposób uzupełniający inne instrumenty Wspólnej Polityki Rolnej, natomiast Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR) realizuje cele nowej wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) oraz zintegrowanej polityki morskiej (IMP). Oba fundusze wspierać będą, podobnie jak obecnie, nie tylko sektor rolny i rybacki, lecz również działania środowiskowe oraz szeroko pojęty rozwój lokalny na obszarach wiejskich i zależnych od rybactwa, obejmujący – dywersyfikację gospodarczą, przedsiębiorczość, ograniczenie ubóstwa, zwiększenie dostępności itd. Ponieważ elementy te są wspierane w szerszym stopniu przez politykę spójności, dla zachowania komplementarności, harmonizacji wsparcia i zapobiegania nakładania się lub przeciwstawnych interwencji, nastąpi zwiększenie dopasowania terytorialnego tych działań poprzez zapewnienie wpływu władz regionalnych na programowanie i wdrażanie tych działań. Z poziomu krajowego zasadniczo będą realizowane działania dotyczące bezpośrednio sektora rolnego i rybackiego.

Fundusz Spójności

Fundusz Spójności pomaga państwom członkowskim dokonywać inwestycji w zakresie sieci transportowych i środowiska naturalnego. Dotyczy to inwestycji o znaczeniu dla spójności całej Wspólnoty, zatem działania w zakresie transportu (sieci transeuropejskie) oraz środowiska współfinansowane z Funduszu Spójności stanowią najważniejsze i największe projekty w całym

systemie wdrażania polityki spójności w kraju. Stąd, podobnie jak w obecnym okresie, całość działań współfinansowanych z Funduszu Spójności będzie wdrażana na poziomie krajowym.

3. Specjalna sytuacja województwa mazowieckiego

Z powodu specjalnej sytuacji województwa mazowieckiego, wynikającej z faktu, że nie będzie zaliczone do regionów słabiej rozwiniętych, wsparcie działań na jego rzecz będzie odbywało się w indywidualny sposób. Z jednej strony wsparcie będzie odbywało się z poziomu regionalnego, poprzez regionalny program operacyjny – będzie to dotyczyć tych działań, które będą możliwe do wsparcia w regionie zaliczanego do kategorii lepiej rozwiniętych/przejściowych. Z drugiej strony, uzupełniająco wsparcie działań w województwie mazowieckim będzie się odbywać z poziomu krajowego – w ramach dedykowanych priorytetów w programach operacyjnych na poziomie krajowym. Rozwiązanie to powinno pozwolić woj. mazowieckiemu na korzystanie z tych samych programów co reszta kraju.

V. Propozycje koncentracji środków w układzie terytorialnym

W umowie partnerskiej negocjowanej z Komisją Europejską, obok analizy zróżnicowań, potrzeb i potencjałów rozwojowych, przedstawione również zostaną wyzwania terytorialne. Wskazane zostaną obszary strategicznej interwencji w ujęciu geograficznym, do których adresowane będą poszczególne interwencje finansowane środkami unijnymi; zakres wsparcia oraz sposób uwzględnienia poszczególnych obszarów w programach operacyjnych.

Następnie każdy z programów operacyjnych będzie rozwijał zapisy umowy partnerskiej poprzez szczegółowe określenie sposobu uwzględnienia wsparcia dla wskazanych obszarów strategicznej interwencji, a także mechanizmy komplementarności i koordynacji z innymi programami w odniesieniu do przewidywanego zakresu interwencji i wykorzystywanych funduszy WRS.

1. Wybór obszarów strategicznej interwencji

Spśród wymienionych w dokumentach krajowych: KSRR i KPZK 2030 obszarów strategicznej interwencji w ujęciu geograficznym, kluczowe obszary które zostaną wskazane w umowie, to:

- A. Miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne,
- B. Miasta (średniej wielkości) wymagające rewitalizacji,
- C. Obszary wiejskie o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe,
- D. Polska Wschodnia,
- E. Obszary przygraniczne.

Dodatkowo, ważnymi obszarami funkcjonalnymi KPZK, które również wymagają uwzględnienia w niektórych programach, są:

- F. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy,
- G. Żuławy,
- H. Strefa przybrzeżna.

Obok najważniejszych z punktu widzenia krajowego obszarów wymienionych powyżej, umożliwiające zostanie na poziomie regionalnym określenie i wspieranie dodatkowych obszarów strategicznej interwencji o znaczeniu regionalnym lub subregionalnym, co zapewni realizację celów rozwojowych wynikających ze strategii wojewódzkich.

Uwzględnianie ww. obszarów strategicznej interwencji wymaga wypracowania wspólnych zasad/metodologii ich wyznaczania (w tym wspólnie z MRiRW dla najstabiliej rozwiniętych obszarów wiejskich czy obszarów zależnych od rybactwa).

Zapewnienie realizacji działań odpowiednich dla danego obszaru w danym programie nastąpi poprzez zarezerwowanie środków na dane przedsięwzięcie (np. umieszczenie inwestycji na liście projektów kluczowych) lub odpowiednie ukierunkowanie interwencji przez określenie preferencji dla geograficznego OSI (specjalnie poświęcona temu OSI oś priorytetowa/działanie lub preferencyjne kryteria wyboru projektów). Jednocześnie wiązało się to będzie ze spełnieniem dodatkowych wymogów na poziomie regionalnym lub ponadregionalnym (np. przygotowanie strategii dotyczącej danego obszaru funkcjonalnego lub przedstawienia uzasadnienia zapewniającego osiągnięcie konkretnych rezultatów). W programowaniu działań na rzecz OSI należy zaangażować również najważniejszych interesariuszy, np. władze miast.

Na etapie przygotowania programów operacyjnych, zwracana będzie szczególna uwaga na określenie przejrzystych, skutecznych narzędzi zapewnienia komplementarności i synchronizacji działań w odniesieniu do terytorium. Na etapie wdrażania wypracowane zostaną wspólne rozwiązania wdrożeniowe dla różnych programów i funduszy (jak najbardziej zharmonizowane) obejmujące

zasady wsparcia, kryteria wyboru projektów, katalogi potencjalnych beneficjentów, harmonogramy naboru itd.

2. Sposób podejścia do poszczególnych obszarów

Najważniejsze elementy kluczowe dla zaprogramowania zintegrowanego wsparcia wybranych obszarów strategicznej interwencji wymieniono poniżej:

A. Miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne

Nazwa OSI	Miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne
Kryteria (sposób) delimitacji	18 miast wojewódzkich, ich obszary funkcjonalne określone przez władze regionalne (SRW, PZPW)
Poziom wdrażania	Regionalny (RPO) Krajowy (wybrane elementy programów krajowych)
Etap programowania	<ul style="list-style-type: none"> A. Specjalne osie priorytetowe w RPO poświęcone miastu wojewódzkiemu lub elementy różnych osi priorytetowych RPO wspierające rozwój funkcji metropolitalnych ośrodka wojewódzkiego, jego integrację przestrzenną z otaczającym obszarem, rewitalizację jego części itd. B. Wybrane działania programów krajowych, w ramach ustalonych celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych wzmacniających ośrodki wojewódzkie i odpowiadających na ich szczególne potrzeby w zakresie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich oraz inwestycji tam realizowanych, służących całym regionom (np. węzły komunikacyjne). Konieczność wykazania w odpowiednich programach krajowych, które działania będą służyć rozwojowi miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych. Objęcie najważniejszych działań systemem projektów kluczowych. Zapewnienie koncentracji tematycznej.
Etap wdrażania	<ul style="list-style-type: none"> Na poziomie MRR koordynacja między programami krajowymi oraz między krajowymi i regionalnymi. Kryteria wyboru projektów uwzględniające znaczenie i potrzeby miast wojewódzkich w różnych sferach, zgodne ze strategiami (regionalnymi i krajowymi). Wspólne rozwiązania instytucjonalne (np. wspólne komitety monitorujące/ koordynacja funkcjonowania komitetów monitorujących) Zapewnienie zgodności z Krajową Polityką Miejską.
Kontrakt terytorialny	Tak – w ramach obowiązkowego ITI, oraz ew. jako wehikuł angażujący dodatkowe środki krajowe (rządowe i samorządowe).
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Wszystkie fundusze polityki spójności, duże znaczenie Funduszu Spójności. Promowanie instrumentów zwrotnych (Jessica), PPP i większego zaangażowania środków krajowych i prywatnych. Środki przeznaczone na obowiązkowe ITI powinny wynosić niewiele więcej niż 5% alokacji EFRR, ponieważ instrument ten powinien być traktowany pilotażowo (5% EFRR oraz niewielki dodatkowy udział EFS).
Wpływ na algorytmy podziału środków	<ul style="list-style-type: none"> Uwzględnienie potencjałów i potrzeb miast wojewódzkich z punktu widzenia krajowego w podziale środków na regiony. Na potrzeby umowy partnerskiej konieczność wyraźnego określenia algorytmu zapewniającego sumaryczną wartość 5% EFRR przeznaczonego na ITI. Podział na poszczególne miasta na podstawie liczby mieszkańców miasta wojewódzkiego, z ewentualnym uwzględnieniem dodatkowych elementów uzgodnionych między regionami. Udział EFS w ITI powinien być odzwierciedlony w algorytmie podziału.

B. Miasta (średniej wielkości) wymagające rewitalizacji

Ten obszar strategicznej interwencji dotyczy miast, które nie są miastami wojewódzkimi. Z poziomu krajowego nie określa się listy ani wielkości miast, które będą mogły ubiegać się o wsparcie. Decyzje w tym zakresie należą do władz regionalnych.

Nazwa OSI	Miasta (średniej wielkości) wymagające rewitalizacji
Kryteria (sposób) delimitacji	Miasta subregionalne (lub ich części) określone na podstawie SRW przez Zarząd Województwa. Wybór miast na podstawie prac analitycznych MRR (fakult.).
Poziom wdrażania	Regionalny
Etap programowania	<ul style="list-style-type: none"> Specjalne priorytety w RPO lub skoordynowane wiązki działań z różnych priorytetów programu. Podstawa działań: zintegrowane plany rewitalizacji (opracowane przez miasta z dużym zaangażowaniem partnerów społecznych i gospodarczych) oraz we współpracy z władzami regionalnymi. Zapewnienie zgodności planów rewitalizacji z Krajową Polityką Miejską. Zalecenie koncentracji geograficznej dla osiągnięcia masy krytycznej uruchamiającej zmiany strukturalne na rewitalizowanym obszarze.

	<ul style="list-style-type: none"> Konieczność wykazania, że działania będą służyć w pierwszym rzędzie zmianom strukturalnym i tworzeniu miejsc pracy, a w dalszym na poprawie jakości życia. Promowanie innowacyjnych projektów oraz projektów realizujących także inne cele tematyczne (np. rewitalizacja dzielnicy z portem rzeczny).
Etap wdrażania	<ul style="list-style-type: none"> Silna koordynacja instytucjonalna (rola miasta, regionu, MRR). Klarowne określenie zakresu odpowiedzialności każdego z podmiotów. Ocena zgodności zintegrowanego planu rewitalizacji z SRW. Koncentracja geograficzna. Uspołecznienie wdrażania – zaangażowanie jak największej części mieszkańców oraz instytucji, partnerów z obszaru rewitalizowanego.
Kontrakt terytorialny	<ul style="list-style-type: none"> Zakładane efekty działań rewitalizacyjnych (kompleksowość, trwałość, wpływ na zmiany strukturalne). Lista miast (ich części) rewitalizowanych w województwie. Ewentualne zawarcie w kontrakcie sposobów koordynacji działań regionalnych z projektami kluczowymi programów krajowych (jeśli te projekty dotyczą obszarów rewitalizowanych).
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> EFRR i EFS. Promowanie angażowania partnerów prywatnych (formuła PPP i nie tylko). Promowanie specjalnych instrumentów finansowych (np. JESSICA).
Wpływ na algorytmy podziału środków	Nie będzie uwzględnienia w algorytmie podziału środków między województwa. Regiony samodzielnie określają jaką część RPO jest przeznaczona na rewitalizację.

C. Obszary wiejskie o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe

Nazwa OSI	Obszary wiejskie o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe
Kryteria (sposób delimitacji)	<ul style="list-style-type: none"> Obszary wiejskie (łącznie z małymi miastami), które cechują się najgorszą w województwie sytuacją społeczno-gospodarczą, w tym zwłaszcza najgorszymi wskaźnikami usług publicznych. Poziom delimitacji – powiat (lub gmina), delimitacji dokonuje Zarząd województwa. Z uwzględnieniem wytycznych opracowywanych przez MRR we współpracy z GUS i resortami. Uwzględnienie dokumentów regulujących wsparcie z WPR i WPMR
Poziom wdrażania	Regionalny
Etap programowania	<ul style="list-style-type: none"> Specjalne priorytety w RPO (EFRR+EFS) lub skoordynowane pakiety działań z różnych priorytetów programu. Skoordynowanie na poziomie strategicznym z działaniami z EFRROW i EFMR. Uzgodniony mechanizm koordynacji i komplementarności: <ul style="list-style-type: none"> * na poziomie krajowym – jasna demarkacja wsparcia z PS/WPR i WPMR (np. wg kryterium typu projektu – np. usługi środowiskowe i kulturalne w PROW, usługi edukacyjne, szkoleniowe, zdrowotne i komunikacyjne w PS); * na poziomie regionalnym – wykazanie w jaki sposób w programach wdrażanych regionalnie zapewniona będzie koncentracja na najgorszych obszarach wiejskich. Wymóg wykazania zapewnienia koncentracji geograficznej dla osiągnięcia masy krytycznej uruchamiającej zmiany strukturalne na najgorszych obszarach wiejskich. Konieczność wykazania, że działania będą służyć w pierwszym rzędzie zmianom strukturalnym i tworzeniu miejsc pracy, a w dalszym na poprawie jakości życia. Promowanie nowoczesnych i innowacyjnych sposobów poprawy jakości i dostępności usług publicznych.
Etap wdrażania	<ul style="list-style-type: none"> Harmonizacja zasad wdrażania funduszy PS, WPR i WPMR. Silna koordynacja region-MRR-MRiRW. Specjalne rozwiązania instytucjonalne. Kluczowa rola samorządów regionalnych (oraz regionalnych Komitetów Monitorujących) w zapewnieniu efektywnego wsparcia najgorszych obszarów (z EFRR, EFS, EFRROW, EFMR) ze wsparciem dla całych regionów. Wprowadzenie systemu monitorowania dostępności i jakości usług publicznych (KOT i 16 ROT).
Kontrakt terytorialny	Do zawarcia w kontrakcie wskaźniki/rezultaty do osiągnięcia w ramach działań na rzecz usług publicznych na wybranych obszarach wiejskich
Finansowanie	EFRR, EFS, EFRROW, EFMR.
Wpływ na algorytmy podziału środków	Bez dodatkowego wpływu na algorytm podziału środków (region decyduje jaką część środków przeznaczyć na usługi publiczne); ewentualnie – w zależności do sposobu konstrukcji algorytmu – uwzględnienie natężenia najsłabiej rozwiniętych obszarów wiejskich w algorytmie podziału środków EFRR, EFS i EFRROW między regiony.

D. Polska Wschodnia

Nazwa OSI	Polska Wschodnia oraz strategię makroregionalne
Kryteria (sposób)	5 województw Polski Wschodniej

delimitacji	
Poziom wdrażania	Krajowy / Regionalny
Etap programowania	<ul style="list-style-type: none"> Zastosowanie podejścia polegającego na tym, że strategię ponadregionalną realizuje nie tylko dedykowany program, lecz wszystkie programy operacyjne oddziałujące na ten makroregion (każdy w odpowiednim stopniu) Objęcie strategii ponadregionalnej systemem projektów kluczowych i wyodrębnienie specjalnej koperty w ramach ogólnej alokacji krajowej na ten cel.
Etap wdrażania	<ul style="list-style-type: none"> Tematyczny wybór na problemach/inwestycjach o charakterze typowo ponadregionalnym (specjalnie określone kryteria wyboru projektów zarówno w programach krajowych jak i regionalnych preferujące realizację zintegrowanych projektów partnerskich - wspólnych, liniowych, sieciowych. Specjalne rozwiązania instytucjonalne, np. powołanie komitetu koordynującego składającego się z przedstawicieli IZ programami krajowymi i regionalnymi ds. realizacji strategii ponadregionalnej. Dodatkowe mechanizmy koordynacji, np. ścieżki komplementarności.
Kontrakt terytorialny	Wkład danego programu w realizację strategii ponadregionalnej oraz lista projektów kluczowych.
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja strategii w ramach wszystkich programów finansowanych z FS, EFRR, EFS, EFRROW.
Wpływ na algorytmy podziału środków	<ul style="list-style-type: none"> Możliwość przeznaczenia specjalnych środków na pozostałe strategie ponadregionalne kosztem alokacji na województwa.

E. Obszary przygraniczne

Nazwa OSI	Obszary przygraniczne
Kryteria (sposób) delimitacji	Na poziomie podregionów (NTS3), decyzja KE po konsultacjach z Państwami Członkowskimi
Poziom wdrażania	Kraj (zasadniczo) Region (uzupełniająco)
Etap programowania	Uwzględnienie kierunków działań na rzecz obszarów przygranicznych i współpracy transgranicznej: <ul style="list-style-type: none"> Zasadniczo: w programach EWT Dodatkowo w odpowiednich działaniach RPO (EFRR i EFS), wspieranych środkami EFRROW i EFMR oraz programów krajowych przez uwzględnianie aspektów graniczności i peryferyjności w odpowiednich priorytetach. Przy uwzględnianiu przygranicznego położenia należy uwzględnić różną sytuację obszarów przy granicy wewnętrznej i zewnętrznej UE.
Etap wdrażania	<ul style="list-style-type: none"> Koordinacja na poziomie krajowym (MRR) i regionalnym wsparcia z różnych funduszy/programów realizowanych na podregionach objętych EWT. Szczególnie dotyczy to małych projektów infrastrukturalnych oraz projektów społecznych. Koordinacja głównie poprzez preferencje w kryteriach wyboru projektów (społecznych i infrastrukturalnych)
Kontrakt terytorialny	Ewentualnie, działania różnych programów (szczególnie EWT i regionalnych) na rzecz przeciwdziałania barier związanych z granicznością będą objęte kontraktem.
Finansowanie	EFRR (jako źródło finansowania programów EWT) oraz EFRR, EFS, EFRROW i EFMR w ramach programów regionalnych i krajowych w zakresie ich oddziaływania na obszary przygraniczne
Wpływ na algorytmy podziału środków	Osobny algorytm (w wydzielonej na poziomie UE alokacji na programy EWT).

Tabela 5. Cele tematyczne i priorytety inwestycyjne

cele tematyczne	priorytety inwestycyjne	wskaźniki		Alokacja 2007-2013 (%)*					Alokacja 2014-2020 (%)					Poziom interwencji (K/R)			
		obecne	docelowe 2020	Ogółem PS	EFRR	EFS	FS	EFROW	Ogółem PS	Regiony stabilnej rozwinięte		Mazowsze**			FS	EFROW	
										EFRR	EFS	EFRR	EFS				
				100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	49,15	16,38	1,88		1,25	31,34	
1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji (EFRR, EFROW)	a/ wzmocnienie infrastruktury B+I i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim (EFRR)	nakłady na B+R 0,7% PKB (2009)/ udział sektora publicznego w nakładach na B+R 60,4%	1,7% PKB/ 35,3-53%	4,16	8,14										K/R		
	b/ promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, transfer technologii, innowacje społeczne oraz aplikacje z dziedziny usług publicznych, stymulowanie popytu, budowy sieci współpracy, klastrów poprzez inteligentną specjalizację (EFRR)			2,56	5,02											R	
	c/ wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających oraz rozpowszechnianie (EFRR)			6,83	13,37												K/R
	d/ rozwój studiów podyplomowych, szkolenie naukowców, działania służące tworzeniu sieci kontaktów i nawiązywaniu współpracy partnerskiej między instytucjami szkolnictwa wyższego, ośrodkami i przedsiębiorstwami badawczymi i technologicznymi (EFS)			0,13	0,25							1		1			K/R
	1. ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich (EFROW): a/ zwiększanie innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich b) wzmocnienie powiązań między rolnictwem i leśnictwem a badaniami i innowacją																K/R
	RAZEM Cel 1					13,67	26,79										

cele tematyczne	priorytety inwestycyjne	wskaźniki		Alokacja 2007-2013 (%)*					Alokacja 2014-2020 (%)					Poziom interwencji (K/R)		
		obecne	docelowe 2020	Ogółem PS	EFRR	EFS	FS	EFROW	Ogółem PS	Regiony stabilnej rozwinięte		Mazowsze**			FS	EFROW
										EFRR	EFS	EFRR	EFS			
										100	49,15	16,38	1,88			
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0					
2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych (EFRR, EFROW)	a/ poszerzanie dostępu do sieci szerokopasmowych i rozwój sieci o wysokiej przepustowości (EFRR)	gospodarstwa domowe z dostępem do łączy szerokopasmowych 57% (2010)	75-80%	1,67	3,27											K
	b/ rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK (EFRR)			1,42	2,78											R
	c/ wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji i e-zdrowia (EFRR)			2,17	4,25											K/R
	6. zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (EFROW): c/ zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości															K/R
	RAZEM Cel 2			5,26	10,30											
3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (EFRR, EFROW)	a/ promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwienie zastosowania nowych pomysłów w gospodarce wspieranie tworzenia nowych firm (EFRR)	zatrudnieni e (20-64 lata) 64,6% (2010)	71%	2,69	5,28											R
	b/ rozwijanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności wspierających internacjonalizację (EFRR)			0,25	0,48											K/R
	c/ wspieranie zdolności MŚP w zaangażowanie się w proces wzrostu ekonomicznego i innowacji (EFRR)			0,23	0,45											R

cele tematyczne	priorytety inwestycyjne	wskaźniki		Alokacja 2007-2013 (%)*					Alokacja 2014-2020 (%)					Poziom interwencji (K/R)		
		obecne	docelowe 2020	Ogółem PS	EFRR	EFS	FS	EFROW	Ogółem PS	Regiony stabilnej rozwinięte		Mazowsze**			FS	EFROW
										EFRR	EFS	EFRR	EFS			
										100	49,15	16,38	1,88			
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0					
	2. poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych (EFROW): a/ ułatwienie restrukturyzacji gospodarstw rolnych... b/ ułatwienie wymiany pokoleń w sektorze rolnym														R	
	3. poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie (EFROW): a/ lepsze zintegrowanie głównych producentów z łańcuchem żywnościowym														K/R	
	RAZEM Cel 3			3,17	6,21											
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach (EFRR, FS, EFROW)	a/ wspieranie produkcji i dystrybucji OZE	udział OZE 7,9% (2008)	15%	1,52	1,74		1,86								K/R	
	b/ promowanie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE przez MŚP			0,39			1,14								R	
	c/ wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w infrastrukturach publicznych i sektorze mieszkaniowym			0,12			0,34								K/R	
	d/ rozwój inteligentnych niskonapięciowych systemów przesyłowych													K/R		
	e/ promowanie strategii niskoemisyjnych dla obszarów miejskich	ograniczenie emisji gazów cieplarnianych 2,5% (2005-2008)	14%												R	
	5. wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym,														K/R	

cele tematyczne	priorytety inwestycyjne	wskaźniki		Alokacja 2007-2013 (%)*					Alokacja 2014-2020 (%)					Poziom interwencji (K/R)		
		obecne	docelowe 2020	Ogółem PS	EFRR	EFS	FS	EFROW	Ogółem PS	Regiony stabilnej rozwinięte		Mazowsze**			FS	EFROW
										EFRR	EFS	EFRR	EFS			
										100	49,15	16,38	1,88			
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0						
	spożywczym i leśnym (EFROW): b) poprawa efektywności korzystania z energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym c) ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów, pozostałości i innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki d) redukcja emisji podtlenku azotu i metanu z rolnictwa															
	RAZEM Cel 4			2,02	1,74		3,34									
5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem (EFRR, FS, EFROW)	a/ wspieranie wyspecjalizowanych inwestycji służących dostosowaniu do zmiany klimatu (EFRR)			0,84			2,48								K/R	
	b/ promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe, w szczególności rozwój systemów zarządzania kryzysowego (EFRR)			0,51	0,87		0,18								K	
	3. poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie (EFROW): b) wspieranie zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych														K/R	
	RAZEM Cel 5			1,35	0,87		2,67									
6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów (EFRR, FS, EFROW)	a/ zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego (EFRR)			1,64	0,89		4,40								K/R	
	b/ zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego (EFRR)			5,92	2,75		13,34								K/R	
	c/ ochrona, promocja oraz rozwój dziedzictwa kulturowego (EFRR)			2,95	5,77					2					K/R	

cele tematyczne	priorytety inwestycyjne	wskaźniki		Alokacja 2007-2013 (%)*					Alokacja 2014-2020 (%)					Poziom interwencji (K/R)		
		obecne	docelowe 2020	Ogółem PS	EFRR	EFS	FS	EFROW	Ogółem PS	Regiony stabilnej rozwinięte		Mazowsze**			FS	EFROW
										EFRR	EFS	EFRR	EFS			
										100	49,15	16,38	1,88			
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0					
	d/ ochrona bioróżnorodności, gleb oraz promowanie systemów ochrony ekosystemów, w tym programu NATURA 2000 oraz zielonej infrastruktury (EFRR)			0,35	0,69											K/R
	e/ działania mające na celu poprawę środowiska na obszarach miejskich, w tym rekultywacja terenów przemysłowych oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery (EFRR)			2,46	4,34		0,71									R
	4. odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa (EFROW): a) odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej i stanu europejskich krajobrazów b) poprawa gospodarki wodnej c) poprawa gospodarowania glebą															K/R
	5. wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym (EFROW): a) poprawa efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie e) promowanie pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie															K/R
	RAZEM Cel 6			13,61	14,44		18,45									
niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur	a/ wspieranie rozwoju multimodalnego Jednolitego Europejskiego Obszaru Transportowego (Single European Transport Area– SETA) poprzez inwestycje w sieci TEN-T (EFRR)	ograniczenie emisji gazów cieplarnianych 2,5% (2005-2008)	14%	20,96	1,57		59,57									K
	b/ zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T (EFRR)			1,55	20,67											K/R

cele tematyczne	priorytety inwestycyjne	wskaźniki		Alokacja 2007-2013 (%)*					Alokacja 2014-2020 (%)					Poziom interwencji (K/R)			
		obecne	docelowe 2020	Ogółem PS	EFRR	EFS	FS	EFROW	Ogółem PS	Regiony stabilnej rozwinięte		Mazowsze**			FS	EFROW	
										EFRR	EFS	EFRR	EFS				
										100	49,15	16,38	1,88				1,25
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0						
	c/ rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu miejskiego oraz promowanie mobilności miejskiej zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju (EFRR)			4,52	2,54		9,53								K/R		
	d/ rozwój kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego (EFRR)			2,49	1,76		4,69								K/R		
	RAZEM Cel 7			38,52	26,55		73,79										
8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników (EFRR, EFS, EFROW)	a/ rozwój inkubatorów przedsiębiorczości oraz wsparcie inwestycyjne dla samozatrudnienia oraz rozwoju firm	zatrudnieni e (20-64 lata) 64,6% (2010)	71%												R		
	b/ inicjatywy w zakresie rozwoju lokalnego oraz pomoc dla struktur świadczących usługi lokalne w tworzeniu nowych miejsc pracy, o ile takie działania są poza zakresem rozporządzenia dot. EFS															R	
	c/ samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy			0,70		4,61										R	
	d/ zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników			2,30		15,18											K/R
	e/ trwała integrację na rynku pracy ludzi młodych bez pracy, którzy nie uczestniczą w kształceniu lub szkoleniu (NEET)			0,06		0,42											K/R
	f/ równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego			0,08		0,54											K/R
	g/ aktywne i zdrowe starzenie się społeczeństwa																K/R
	h/ modernizacja i wzmocnienie instytucji rynku pracy, w tym działania zwiększające transnarodową mobilność pracowników			0,25		1,65											K/R
	i/ adaptacja pracowników, przedsiębiorstw			2,58		17,07											R

cele tematyczne	priorytety inwestycyjne	wskaźniki		Alokacja 2007-2013 (%)*					Alokacja 2014-2020 (%)					Poziom interwencji (K/R)		
		obecne	docelowe 2020	Ogółem PS	EFRR	EFS	FS	EFROW	Ogółem PS	Regiony stabilnej rozwinięte		Mazowsze**			FS	EFROW
										EFRR	EFS	EFRR	EFS			
										100	49,15	16,38	1,88			
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0					
	i przedsiębiorców do zmian															
	j/ inwestowanie w rozwój infrastruktury dla publicznych służb zatrudnienia			0,01	0,02										K/R	
	k/ zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (EFROW)														R	
	RAZEM Cel 8			5,98	0,02	39,47										
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem (EFRR, EFS, EFROW)	a/ inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszenia nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem 27,8% (2009)	23,80%	1,88	3,69										K/R	
	b/ wspieranie rewitalizacji fizycznej i gospodarczej ubogich społeczności miejskich i wiejskich (EFRR)			0,00											R	
	c/ wspieranie przedsiębiorczości społecznej (EFRR)			0,01	0,01										R	
	d/ promowanie przedsiębiorczości społecznej (EFS)			0,23		1,53									R	
	e/ ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym (EFS)			0,30		1,98									K/R	
	f/ aktywna integracja (EFS)			1,76		11,61									R	
	g/ lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność (EFS)														R	
	h/ integracja społeczności marginalizowanych takich jak Romowie (EFS)			0,03		0,19									R	
	i/ zwalczanie dyskryminacji ze względu na płeć, na tle rasowym, etnicznym, religijnym, światopoglądowym, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną (EFS)			0,15		0,99									K/R	

cele tematyczne	priorytety inwestycyjne	wskaźniki		Alokacja 2007-2013 (%)*					Alokacja 2014-2020 (%)					Poziom interwencji (K/R)		
		obecne	docelowe 2020	Ogółem PS	EFRR	EFS	FS	EFROW	Ogółem PS	Regiony stabilnej rozwinięte		Mazowsze**			FS	EFROW
										EFRR	EFS	EFRR	EFS			
										100	49,15	16,38	1,88			
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0					
	j/ zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (EFRROW)															R
	RAZEM Cel 9			4,35	3,70	16,29										
10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie (EFRR, EFS, EFROW)	ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej i promowanie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej i ponadpodstawowej (EFS)	osoby wcześnie kończące naukę (18-24 lata) – 5,4% (2010)	4,50%	1,73		11,45										K/R
	poprawa jakości, skuteczności i dostępności szkolnictwa wyższego oraz kształcenia na poziomie równoważnym w celu zwiększenia udziału i poziomu osiągnięć (EFS)	osoby z wyższym wykształceniem (30-34 lata) – 35,3% (2010)	45%	1,65		10,94										K/R
	wspieranie dostępu do uczenia się przez całe życie, podnoszenie kwalifikacji i umiejętności pracowników i lepsze dopasowanie popytu i podaży na rynku pracy (EFS)	kształcenie ustawiczne dorosłych (25-64 lata) 5,3% (2010)	10-15%	1,96		12,99										K/R
	Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową (EFRR)			2,78	5,45											R
	ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich (EFRROW)															K/R
	RAZEM Cel 10			8,13	5,45	35,38										
potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji	inwestycje w zdolności instytucjonalne oraz efektywność administracji publicznej mając na względzie reformy, poprawę regulacji i dobre rządzenie (EFS)			0,57		3,80										K/R
	budowanie potencjału dla instytucji związanych z zatrudnieniem, edukacją,			0,16		1,07										K/R

cele tematyczne	priorytety inwestycyjne	wskaźniki		Alokacja 2007-2013 (%)*					Alokacja 2014-2020 (%)						Poziom interwencji (K/R)	
		obecne	docelowe 2020	Ogółem PS	EFRR	EFS	FS	EFROW	Ogółem PS	Regiony słabiej rozwinięte		Mazowsze**		FS		EFROW
										EFRR	EFS	EFRR	EFS			
										100	49,15	16,38	1,88			
				100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0			
	usługami socjalnymi (EFS)															
	Wzmacnianie potencjału (FS)														K	
	Wzmacnianie potencjału (EFRR)			0,01	0,01										K/R	
	RAZEM Cel 11			0,74	0,01	4,87										
POMOC TECHNICZNA				3,20	3,91	4,00	1,76									